

Nicaragua 1980.

A hazánknál másfélszer nagyobb közép-amerikai országnak mindössze 2,5 millió lakosa van. Északról Honduras, délről Costa Rica, keletről az Atlanti-Oceán, nyugatról a Csendes-Oceán határolja. A turistáknak szóló prospektusok így kezdődnek: „Nicaragua a vulkánok és tavak országa.” Am a hetvenes évek végétől a középamerikai „banánköztársaság” nem turisztikai látványosságai révén került a világ érdeklődésének középpontjába. A társadalom vulkánjai kezdtek el forrni, majd kitörték, hogy termékeny talajjal borítsák el az ország földjét és lehetővé tegyék egy új gyökerű állam kiépítését.

A kulturális forradalom

1979. július 19-e az amerikai kontinens legvéresebb diktatúrájának végét, a sandinista népforradalom és szabadságharc győzelmét jelentette. Nicaraguában 1979. „A Szabadság Éve” nevet kapta, 1980-at pedig „Az Irástudatlanság Főlszámolásának Éve”-nek nevezték ki. Alig nyolc hónappal a győzelem után új hárcot kezdett az ország, a 70%-os analfabétizmust főlszámoló kulturális forradalmat.

A forradalom élcsapata, a Sandinista Nemzeti Felszabadítási Front (FSLN) tisztában volt azzal, hogy a társadalmi mozgást csak a legszélesebb tömegek részvételével tudja megfelelő irányba terelni. A „Bürokrácia, vagy sandinista népképviselő?” alternatívából az utóbbi csak akkor valósulhat meg, ha a tömegek tudatilag is föl-nőnek a nagy feladathoz, hogy maguk intézzék saját sorsukat. Ezért kezdtek el közvetlenül az államhatalmat megragadó társadalmi forradalom után a kulturális forradalmat. Az 1980. márciusától augusztusáig tartó kampány nemcsak az egész országot mozgatta meg, de a világ haladó, demokratikus erőit is.

Megérkezésem Nicaraguába

A Nemzetközi Diák szövetség egy huszonkét fős brigáddal segítette a kulturális szabadságharcért harcoló népet. Alfabetizáló brigádunkban négy világérsz tízenkilenc ország képviselőjében huszonkét fiatal vett részt, köztük lehettem én is. Márciusban érkeztem Nicaraguába. A repülőgépből megkapó látvány volt, amint a Csendes-Oceán partot mosó fehér hullámai megtörték a sima sötétkék víztükröt, a sok féleletesen füsttőlgo vulkán, a tavakat körülvevő dzsungel, a csodálatos egyenlítői napfény.

Nagy emberek „kis történetei”

Jack Londont egy betegsége alkalmából szigorú zöldségtáplálásra kényszerítették. Ekkor valahányszor virággal érkezett hozzá egy-egy látogató, az író mindig ezt mondta:

— Köszönöm, bizonyára nagyon fog ízleni.

Amikor Victor Hugó már Európa-szerte ismert volt, elhatározta, hogy ellátogat Poroszországba. Egy hivatalos irat vizsgálata közben a csendőparancsnok megkérdezte a híres író:

— Mivel foglalkozik, monsieur?
— Írók.
— Azt kérdezem, hogy mivel keresi a kenyerét? — kérdezte újra a parancsnok.
— Tolla.
— Akkor tehát azt írjuk be: Victor Hugó tollkereskedő.

Borogyn, a híres orosz zeneszerző nagyon szórakozott volt. Egyszer, amikor elment otthonról, egy cédulát tett az ajtóra, ezzel a felirattal: „Egy óra múlva jönnék.” Ezután elindult, de egy pillanat múlva visszafordult valamiért, és amikor az ajtóhoz érve elolvasta a cédulát, ezt mondta:

Hosszú volt a repülőtérrel a szállásomig vezető út. Az út kétoldalán romokban heverő épületek, rongyos ruhájú emberek, az utcáskarkokon ácsorgó munkanélküliek, újságot, rágógumit áruló, vagy csak üres kezűket tartó gyerekek... A transzparenszeket, felíratos táblákat olvastam: „Az alfabetizálás főlszabadtatás”, „Győztünk a felkelésben, győztünk az alfabetizációban!” A Sandinista Ifjúsági Szövetség kocsiával egy családhoz vittek, ott laktam 10 napig.

A Maestro Gabriel Intézetben

Másnap már kezdődött is az egy hetes előkészítő tanfolyam. Az ellenállási mozgalomban és a fegyveres felkelésben hírnevet szerzett Maestro Gabriel Intézetben több ezer nicaraguai fiatal együtt készítették föl a tanításra, vagy ahogy a nicaraguaiak mondják a „Nagy Nemzeti Alfabetizációs Keresztes hadjárat”-ra. Találkoztam egy diákkal, akinél annakidején sandinista röplapokat találtak So-moza Nemzeti Gárdistái, ezért az intézet udvarán — elretentésképpen — kiszúrták az egyik szemét. Emlékszem egy csinos vékony arcú lányra — gyönyörű fekete szemei voltak. Naponta egyszer evett, mert még kilenc testvérével kellett osztoznia az ételen. Megszokta. A forradalom győzelme óta sem jut több neki. De már nem kell félnie az éjszakai házkutatásoktól, nincs kiszolgáltatva a katonák önkényének, és hite van a jövőben...

Egy jobb jövőben. Ő is jött velünk alfabetizálni. Az előkészítő tanfolyamot reggel a nicaraguai nemzeti himnusz éneklésével kezdtük és délután a sandinisták himnusszal fejeztük be. Megismerkedtünk a sandinista forradalom történetével, az ország jelenlegi társadalmi problémáival. Megtudtuk, hogy 30 százalékos a munkanélküliség, 40 százalékos a gyermekhalandóság, 300 ezer ember viskóban él.

Feladatokat oldottunk meg, — indulókat tanultunk, — mindezt játékosan, de forradalmi légkörben. Az év elején bezárták a középiskolákat és az egyetemeket, de nem tették kötelezővé a diákoknak, hogy részt vegyenek a harcban. Mégsem hiszem, hogy sokan távol maradtak volna.

SIMON JÁNOS
(Folytatjuk.)

Würtz

Zsebkönyv? Zsebalbum? A 12x17 centiméteres méretű képzőművészeti könyvecskét érdemes szemügyre venni. A „Mai magyar művészet” sorozatban sorrendben 58.-ként jelent meg a Würtz Ádám pályafutását, művészi alkotómunkáját bemutató kiadvány.

Milyen nehéz grafikusként alkotni! Főleg azóta „amiután Kandinszky, Klee és Miro festészetét csináltak a grafikából, azóta másként értelmezhető a »grafika« és másként a festészet is” — írja Bozóky Mária rögtön a könyv elején. Valóban, ahogyan Würtz Ádám munkáját megvizsgáljuk, igényes, nehéz a grafikai megoldás technikája. Mozgókéony műfaj ez, szellemi-technikai éberséget kíván. Würtznek ez könnyű! — mondhatnánk alkotásait nézegetve. Amikor az ötvenes évek elején grafikusként, könyvillusztrátorként megkezdte munkásságát, ezzel a világgal jegyezte el magát. Könnyű vonalak, értelmes kompozíciók, helyén levő tónusok, színeiben hatásos festmények kerültek ki a keze alól. Ma már a magyar grafika jeles képviselője. Grafikus kedvvel fest. Képein könnyű vonalak futkosnak, a villódzó színeket segítik a helyükre. Alomszerű, Chagallra emlékeztető festmények sokasága jellemzi festő világát. Würtznél nincs külön „grafika”, nincs külön „festészet”. A kettő egy nála. „Emlékeinek panoptikumja szinte minden rajza. Olyanféle világba helyeződnek, melyek akvárium-tenger mélységét, különös flóráját és mulatságos elemekből összerakott, fantasztikus faunáját minden bizonnyal a szürrealisták álmodták meg először” — írja a könyv szerzője. S ez így igaz. Würtz színes álomvilága, piros és kék színei magával ragadók.

Tulajdonképpen nehéz eldönteni, hogy a „grafikus Würtzt” vagy a „festő Würtzt” szeres-sük. Shakespeare, Bartók, József Attila illusztrációinak aprólékos-sága hatalmas „technikai figyelmet” kíván. Szürrealista festményei pedig szabadjára bocsátott fantáziát. A tér, idő Würtz számára kimeríthetetlen. A grafika és a festészet nála egy. Munkásságának titka ebben rejlik. Ennek köszönhető az, hogy rajzai megragadók, elgondolkodtatók, kalandra csábítóak. Ezért szeretik a „meseillusztrátor Würtzt” a gyerekek, ezért kedvelik a komoly grafikai tudást tükröző „könyvillusztrátor Würtzt”, és ezért szimpatizálnak a színes-álomvilágú „képfestő Würtz Ádammal” a képzőművészet barátai.

S ezért olvashatjuk, lapozhatjuk örömmel Bozóky Mária tanulmányát Würtzről. (Képzőművészeti Alap Kiadványtárlata)

—bété—

A moldvai magyarságról

Dr. Domokos Pál Péter előadása a Móra Kollégiumban

Nagyszerű ember ez a Péter bácsi! — jegyeztük meg többen az előadás után, ami november 10-én este volt a Móra kollégiumban. Élmenyszerű, feledhetetlen kedves-szomorú este volt. Magávalragadó egyénisége, igényes és tartalmas mondanivalója az egész előadás alatt lekötötte igen nagyszámú hallgatósága figyelmét. Péter bácsi énekelt, mesélt. Ismertette a moldvai magyarok történelmét, beszélt népművészetükről, hagyományeikról, szokásaikról, nyelvükről. Az előadást átfűtötte a személyes tapasztalatok közvetlensége. Hangsúlyozta, mennyire fontos, hogy ismerjük saját népünket. Különösen akkor, ha (helyesen) egyre jobban odafigyelünk a nagyvilág dolgaira. Nem elegendő, amit tudunk a határainkon túl élő magyarokról!

Moldvában ún. csángó magyarok élnek, akik a magyar kultúra legrégebb, legértékesebb kincseit mentették meg a jelenkor számára. Egy részük még a honfoglaláskor a Kárpátokon kívül rekedt, más részük a huszizmus térhódításakor a hitterítőkkel került Moldvába, a többi a XVIII., XIX. sz.-ban Erdélyből áttelepített vagy menekült (magyarok) székelyektől különvált csoport. A Kárpát medencében élő magyarokra jellemző kultúra, civilizáció és a különféle nyelvi hatások földrajzi fekvésük és történelmük sajátosságai miatt itt kevésbé érvényesültek. Ezért tudták megőrizni azokat a népdalokat, amelyek meglétéről már a több száz éves énekes-könyvek is tanúskodnak. Nyelvük olyan, mintha kétszáz évvel

ezelőtti magyar beszédet hallanánk. A magyar népzene legéke-sebb rétegeit őrzik a moldvai csángók. Népdalaik között megtalálhatók a legszebb ősi és új stílusú dallamok, népballadák már közismertek.

Hogy mindezekről tudomásunk van, nagyon sokban dr. Domokos Pál Péter (szül.: Csíksomlyó, 1901.) érdeme, aki megkereste, összegyűjtötte és megmutatta nekünk ezeket a kincseket. 1931-ben jelent meg dr. Domokos Pál Péter könyve, a Moldvai Magyarság. Későbbi főbb művei: a Rejeczky Benjaminszal közösen szerkesztett kétkötetes Csángó népzene és a múlt évben kiadott „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” című könyv. A szobájában készen hever rengeteg nyomtatásra váró kézirat.

Domokos Pál Péter alapvető tudományos eredményekkel gazdagította a magyar zenetörténetet, irodalomtörténetet, művelődéstörténetet és nyelvtudományt.

„Kutatási eredményeinek elfogadtatásáért egész élete során egyedül állt. Sokkal magányosabb a kelet-európai átlagnál” — írja róla Zelei Miklós a Tiszatáj 1979/8. számában.

Ez az ember jött el közénk. Azért fogadta el a meghívásunkat, hogy figyelmeztessen tén-dőnkre, tudatosítsa bennünk, hogy valamennyiünk kötelessége, lehetősége és képessége szerint ápolja ezt a kultúrát. Nem elég, ha tudunk róla (de már az is valami), védeni, menteni, tovább éltetni kell azt a kultúrát, amit ők megőriztek számunkra.

LOVÁSZ IRÉN

Patronálunk

A TTK-n végzett közművelődési munka kiemelt területe az általános iskolák patronálása. Néhány évvel ezelőtt még első-sorban tanyai iskolákkal keres-tünk kapcsolatot. Az idei évre már csaknem minden tanyai iskolát felszámoltak azok közül. Ennek az előrelépésnek örülünk, hisz bármennyire jól felszerelt is egy tanyai iskola, mégiscsak hátrányos helyzetben van egy falusi, vagy városi iskolához képest. A megszűnt iskolákból a gyerekek nagy része tanyai kollégiumokba került, a többiek bejár-nak a legközelebbi községbe.

Mindez számunkra azt jelenti, hogy új kapcsolatokat kell keres-nünk, hiszen a régiek az iskolákkal együtt megszűntek. Az is természetes, hogy elsősorban falusi iskolákat választunk. Csak az aránylag közeli községek jöhetnek számításba, mert a hosszú utazás (idő!) az érdemi munka rovására menne. És az sem biztos, hogy minden esetben olyan helyre jutunk el, ahol igazán szükség lenne ránk. Vannak olyan iskolák, ahol a gyerekek igényelnék, de a tanárok nem fogadnák szívesen bennünket. (Pluszmunkát jelent nekik látogatásunk.) Előfordult már olyan is, hogy a hallgatók hanyagolták el a munkát, s így megszakadt a kapcsolat.

A gondok mellett sikereink is vannak. Több évfolyamnak sikerült eredményes kapcsolatot teremteni egy-egy iskolával, ahol tanárok és diákok egyaránt szívesen fogadták őket. Ez történt október elején is, amikor először voltunk kinn a II. éves matematika—fizika alapszervezet közművelődési felelőseivel, Vörös Évával Sándorfalván. Szerencsére, a csapatvezető még bent volt az iskolában. Elmondta, hogy a lehető legjobbkor jöttünk, mert most alakítják ki szaktantermeket, így a szemléltető eszközök elkészítésében is segítségükre lehetünk. A tanárnő megmutatta nekünk az iskolát: a készülő szaktantermeket, a szertárakat meg az úttörőszobát. Közben alig győzte mondani, hogy mi mindent csinálnak ők, az úttörőmozgalomban, s hogy mihez kéri-majd a segítségünket.

Megtudtuk, szívesen veszik, ha korrepetálásokat, szakköri foglalkozásokat tartunk. Egészen komoly matematika és fizika szak-körök van, melyeket már évek óta ugyanazok a tanárok vezetnek. Így, mi csak beugranánk egy-egy alkalommal valamilyen érdekes, gyerekeknek való — esetleg kísérlettel egybekötött — kiselőadással. Részben a mi feladatunk lehetne a jobb tanulók szaktárgyi versenyekre való felkészítése is.

Az iskola „küszködik” a tömegsport-megmozdulások szervezésével. A testnevelő tanárt teljesen leköti az élsportolók-kal való foglalkozás. A mi feladatunk lehetne, hogy ilyen mindenkit megmozgató sportakciókat szervezzünk és lebonyolítsunk. Természetesen nekünk is voltak ötleteink, javaslataink. Elmond-tuk, hogy szeretnénk egy-két nagyszabású játékos vetélkedőt szervezni és közös ünnepeket tartani (például Mikulás—estet). A tavasszal egy kisebb kirándulást is szervezhetnénk, a nyáron pedig néhány kiváló úttörőt elvinnénk a szokásos nyári kirándulásra. (A nyáron ötödik alkalommal fogjuk megszervezni a karon a patronált iskolák tanulóinak nyári kirándultatását.)

Végül megbeszéltük, hogy a legközelebbi alkalommal néhány érdeklődő hallgató a matematika és fizika tanárokkal pontosan megállapodjék az e félévi munkatervben.

Azóta már elkezdődött a munka érdemi része is. Hetenként négy-öt ember megy ki Sándorfalvára, egymást felváltva. Ők nemcsak korrepetálják a gyen-gébb gyerekeket, hanem tanulmányi versenyekre is felkészítik az ügyesebbeket. Terveink közt szerepel a már említett Tépál-ünnepség közös megtartása is. A következő félév még bővebben ad majd feladatokat.

Igaz, ebből a kapcsolatból még nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket, de az máris látszik, hogy ha mind az évfolyam, mind az iskola részéről kedvező a hozzáállás, az milyen pozitív eredményekkel jár.

H. M.

— Majd megadom...
— ??
— A huszasodat.
— De hiszen nem is tartozol!
— Miért? Nem adsz?